

Строфіка і метрика лірики Миколи Василенка

Про лірику М. Василенка йдеться у багатьох публікаціях критиків, літературознавців, журналістів, мовознавців, мемуаристів, красзнавців, методистів. Це зокрема такі автори, як С. Антонішин, Г. Бахматова, М. Братан, І. Гришин-Гришук, Є. Дацюк, В. Загороднюк, М. Каляка, А. Кичинський, Г. Кочур, О. Лупій, І. Лопушинський, Г. Немченко, Т. Окуневич, М. Оленковський, Д. Павличко, П. Параскевич, В. Піддубняк, Н. Плакида, Л. Полюга, М. Сарма-Соколовський, А. Сич, Л. Федоровська, А. Химко, Т. Цепкало, Н. Чухонцева, Т. Щерба та ін. Проте здебільшого в їх матеріалах мова йде про змістове наповнення текстів поета, а питання особливостей версифікації (ритміка, строфіка, метрика) залишаються десь на периферії таких досліджень.

Але є окремі публікації, в яких увага таки приділена структурі певної ліричної форми з доробку М. Василенка. Це зокрема матеріали про верлібри митця. Такою є стаття “Поетика вільного вірша в інтерпретації Миколи Василенка” А. Крата зі збірника “Микола Василенко: літературні розвідки, бібліографічні нариси” (Херсон, 1996). Дослідник репрезентує власну класифікацію зразків такої форми у доробку митця: 1) “вільні вірші відверто сатирично-політичного звучання”; 2) “верлібри ліричного, навіть інтимного характеру”; 3) модифікації, в яких спостерігається “дивовижне поєднання глибокого політичного трагізму з неймовірно чистим і світлим ліризмом” [9, с.19]. Автор статті наголошує, що у М. Василенка “подибуємо чудові зразки вільної версифікації (і білий вірш, і, власне верлібр)” [9, с.19]. Про специфіку сприйняття верлібра А. Крат пише: “Завжди важко читати ліричні вірші, а це важче їх аналізувати, проте не слід забувати про основне: внутрішній ритм вільного віршування тримається не на основі якогось конкретного метру, а на тому, що відомий бенгальський письменник з Індії Рабіндранат Тагор назвав узгодженням ідей, музикою думок і образів” [9, с.19]. І він фіксує увагу на таких рисах верлібрів поета, як “сповідальний характер викладу своїх думок”, наближення “до звичайної розмови”, “прийом відвертого протиставлення”, “пунктуація, точніше її повна відсутність” тощо. Узагальнюючи все сказане, А. Крат зазначив: “Поетика вільного вірша в інтерпретації Миколи Василенка – свідчення ще однієї цікавої сторінки його творчості, творчості невичерпної, подекуди сюрпризної, несподіваної, оригінальної. Адже його білі вірші і, власне, верлібри, наслідуючи найкращі класичні зразки світової та вітчизняної літератур, несуть у собі ознаки авторської неповторності, багатобарвності, варіативності” [9, с.22]. Загалом погоджуючись із міркуваннями дослідника щодо верлібра, маємо відзначити, що білі вірші, про які він неодноразово згадав у даному контексті, це зовсім інше, дуже відмінне версифікаційне явище (неримований силабо-тонічний текст). А верлібри абсолютно віддалені від будь-якої силабо-тоніки з її метричною регламентацією.

С. Антонішин у статті “Очна ставка з істиною”, опублікованій у журналі “Київ” за 2001 рік (№ 3-4), указує на широту жанрового, тематичного, версифікаційного діапазонів поезій М. Василенка: “Від сатиричних інвектив – до філософських притч і настельних пейзажних замальовок, від своєрідних “мініпоем” – до виграних чотирирядкових “Строф”. Поет вільно почуватися в стихії модерного верлібру і в розмірено-плавній течії гекзаметру, в розлогому, часто імпульсивному плинні драматично-експресивної сповіді і в строгих рамках класичного сонета...” [1, с.143].

Літературознавець П. Параскевич звернув увагу на чотиривірші митця. У статті “Катрени: роздум-презентація” він окреслив як тематичні обрії цієї форми в доробку М. Василенка, так і версифікаційну майстерність автора: “І які ж вони розмаїті! І кожен виблискує, висвітлює красою і мудрістю думки, живого народного слова, добром і ласкою до одних подій, людей, їх учинків і сердитою, гнівною, злою волею до недругів, ворогів, хитрунів. В основі багатьох із них прями відгуки на наше сучасне повсякдення. Кожна катренна мініатюра – це справжній діамант у художньо-поетичній досконалості” [10, с.292-293].

Мета нашої статті детальніше окреслити особливості строфіки та метрики ліричного ужинку М. Василенка.

Поетові випало пережити багато всіляких випробувань, зазнати долі репресованого митця. Але там, у таборах, а згодом уже на волі талановитий початківець мав розкіш спілкування з письменниками, перекладачами, критиками, літературознавцями, публіцистами, мемуаристами Г. Ахвердієвим, В. Василенком, Є. Дацюком, І. Гришиним-Гришуком, Р. Кабідзе, Г. Кочуром, І. Лук'яненком (Іваном Савичем), Д. Паламарчуком, Л. Полюго, Г. Полянкером, М. Сармою-Соколовським, В. Супруном, М. Хорунжим, А. Хименком (Андрієм Химком) та ін. Листування М.

Василенка з М. Рильським, І. Дзюбою, М. Жулинським, Л. Лук'яненком, Д. Павличком, Яром Славутичем засвідчує як світоглядну близькість митців, так і подібність у баченнях художніх явищ.

Серед найулюбленіших строфічних форм письменника, безперечно, слід назвати насамперед катрен. Для М. Василенка це й строфа, це й окремий ліричний жанр у царині поетичної мініатюри. Вірші поета, що складаються з катренів, мають різну кількість строф і численні метричні та ритмічні модифікації.

Найбільше у М. Василенка чотиривіршів, що є цілком автономними утвореннями. Їх цілі сотні. З них складаються окремі збірки, наприклад, "Катреновий телескоп" (2014), до якої увійшло 665 катренів як зразків даного жанру та ще лірична інтродукція "Мій друг сприйняв катрени, як кислечки..." (з двох строф за схемою: baba bcbc) та 6 чотиривіршів у рамках фінального твору "Чолом тобі, Тарасе": 6 (baba). Тобто разом 673 катрени.

Під дахом цієї книжки зібрано такі структури: aaaa ("Тюрма, Москва..."), abab ("Не спи, країно, уставай!"), aabb ("Він сам собі суддя й великий пан..."), abba ("На роздоріжжі, наче на пательні..."), aacc ("Есересеровий холуй..."), asac ("Даруй мені, пташатко чарівне..."), ascc ("Я сьогодні знайшов..."), agag ("Він грошовитий, має банк..."), bbbb ("У небесах і скрізь по світу..."), baab ("І в пеклі ритиме проноза..."), baba ("За великі святі ідеали..."), bbaa ("Аби в житті ти не піддався тліні..."), bddd ("Тепер, як і колись, великі плани..."), bdbd ("Сіверяни, волиняни..."), bada ("Хоч у хаті небагатій..."), bdhd ("Розіп'яли йому душу..."), bgdd ("Скрутили йому руки..."), ggaa ("Москалики, соколики..."), ggbb ("В житті від меланхолії..."), білий вірш ("Моє серце у великій тузі..."), верлібр ("Маєш хист писати поезію?"). Найчастіше автор збірки оперує поєднанням окситонних і парокситонних рим (abab, aabb, abba, baab, baba). Рідше він користується виключно окситонними (aaaa, aacc, asac, ascc) чи парокситонними (bbbb, bddd, bdbd, bdhd) римами, або додає до них дактилічні (agag, ggaa, ggbb, bgdd).

Деякі катрени з даної книжки приховують стереосюрпризи. Їх можна прочитувати і як інші строфічні модифікації. Наприклад, катрен "Хоч у хаті небагатій..." зі структурою напівбілого вірша bada ("Хоч у хаті небагатій / Сонце горове, / Та Марійка – чародійка / Там моя живе" [4, с.153]) внутрішньо приховує в собі шестивірш bbadba з тернарним римуванням, який можна було б записати і так: "Хоч у хаті / Небагатій / Сонце горове, / Та Марійка – / Чародійка / Там моя живе". А катрен "Моє серце у великій тузі..." автор подав білим віршем із хореїчною тенденцією Х5: "Моє серце у великій тузі. / Я побачив, як пісні вмирають, / А земля, ласкава мати їхня, / Гірко плаче, рясно сльози ронить" [4, с.154]. Захоплюючись верлібром, митець не міг не вкласти і в рамки катренів таку форму: "Кожна людина – / Промінчик Землі. / Шість мільярдів нас... / Ось скільки світла на планеті!" [4, с.231]; "Маєш хист писати поезію? / Пиши, / Але пам'ятай: / Вона не ходить навипиньках" [4, с.231].

Осяжніші твори М. Василенка, що складаються з двох і більше катренів частіше мають "чисту", чітко витриману структуру. Наприклад, у двохстрофній поезії "Ой у нетрях, нетрях, в кам'яній печері..." спостерігається така конфігурація: 2 (baba), Я6. Тобто в обох строфах, послідовно поданих шестистопним ямбом, репрезентовано перехресне римування з чітким чергуванням окситонних і парокситонних рим. Інші двострофні катренові поезії відрізняються здебільшого лише метричними показниками: "Ліричне", "Весна в Цюрупинському лісі" – 2 (baba), АН3; "Генна пам'ять", "Білобережжя" – 2 (baba), Я5; "Моя орбіта", "Максим Горький" – 2 (baba), Я4; "Ялинки" – 2 (baba), Я3;). Але зустрічаються й випадки суміжного римування: "Весняний концерт" репрезентовано таким чином: 2 (bddd+aacc), Я4; а "Сліпий дощ" – 2 (bbaa+ddcc), Х4. Або ж спостерігаємо поєднання оповитого та перехресного римування: "Мій вірш" – 2 (abba+dcde), Я5; або ж кільцеве чергується з паралельним: "Кримський пейзаж" – 2 (bddd+hhaa), Я4. Щоб передати динаміку почуттів героя, швидкий перебіг подій автор використовує в подібних текстах рядки різної довжини з відповідною різностопністю: "За хвилину – бій" – 2 (baba), Х5553, Х5551.

Розмаїтими структурно є й більші тексти, що складаються з катренів: 1) із трьох строф: "Афганістан", "Робітничий ранок" – 3 (abab), Я4; "Майбутні гони України" – 3 (baba), Я4; "Не гріх на хобах викрити Феміду", "Медитація про Байконур" – 3 (baba), Я5; "По гриби" – 3 (baab), Я5; "3 літака", "Гвинтик" – 3 (baba), Я4; "Клинопис вечора" – 3 (baba), Д4343; 2) із чотирьох строф: "На Закарпатті", "Шукачі женьшеня" – 4 (abab), Я4; "Українці та хохли", "Сухумський ринок" – 4 (baba), Я4; "Не змілили Тиси неспокойні плеса..." – 4 (baba), Я6; "Відповідальність" – 4 (baba), Д4; 3) із п'яти строф: "Джерело" – 5 (abab), Я4; "Петро Калнишевський" – 5 (baba), Я5; "Чорний дощ твоїх кіс" – 5 (abab), АН3; 4) із шести строф: "Балада про Сон і вишню" – 6 (baba), Х5552; 5) із семи строф: "Петро Калнишевський" – 7 (baba), Я5; 6) із восьми строф: "Микола

Куліш” – 8 (baba), Я5; “Херсонес” – 8 (abab), Я4; 7) із десяти строф: “Христофор Колумб” – 10 (baba), Амф4. Твір М. Василенка “Книгоспалення” у збірці “Небовий ключ” складається з чотиривіршів, де перший із них побудований за схемою: асас із використанням тавтологічної рими (книг – вогонь – книг – долонь), а решта вісім має конфігурацію асес, тобто напівбілий вірш із 1 та 3 холостими рядками. У книжці “Архітектура планиди” цей же текст подано двовіршами: 9 (аа сс ее...).

Порівняно з катренами, значно рідше зустрічаємо у М. Василенка двовіршеві структури: “Чурльоніс” – 9 (аа сс ее...), Ан4; “Гітлер, як Сталін” – 6 (аа сс ее...), Я4; “Новоасканійський зоопарк” – 5 (аа bb dd сс hh), Я4; “Ноги” – 3 (bb aa bb), Х4; “Ранок в Криму” – 3 (аа bb сс dd), Д4; “Ласкаві дні” – 4 (аа сс ее...), Х6; “На самоті” – 5 (bb dd hh kk ll), Д4; тривірші: “Куди поділися псалми” – (ааа), Я4; цикл “Хокку”; п’ятивірші: “Азазель” – (babab), Я5; “Янек Вишневецький” – (aabbdd) Х55553; “Білий цвіт каштанів” – (baabb), Х4; “Освідчення” (“Земле кохана моя...”) – (ассаа), Д3; “Циганська ідилія” (аасса), Я4; шестивірші: “Осокори” – (baabdd), Ан3; “Автограф” і “Чудовний наш безмежний світ” – (aabbdd), Я4; “Не самим хлібом” – (abbadd), Я5; “Прохання” – (аассbb), Я4; “Фата моргана” – (babaаа), Х4; “Споганила нас темна сила” – (babacc), Я4; “Осінь у Каневі” – (baabdd+chhsee), Я5; “Коні” (bbadda+hhadda), Амф223223; семивірші: “Передгроззя” – (babbadd), Я4; “Надія виживання” – (babadda), Я5555445; восьмивірші: “Ойкумена” – (babaddhh), Я5; “Таврія” – 2 (abbacdcd), 4 Амф; дев’ятивірш: “Літня ніч” – (babcaddah+abbseeaii), Я42422442+Я344144422; десятивірш: “Хто захистить” – (abbadcdsee), Я5.

Білим віршем написано Василенкові тексти “Мовчання – наша мова”, “Реквієм”, “У Карпатах”, “Руйнували церкву”, “Тригорій Сковорода”, “Павло Грабовський”, “Монолог”, “Спокута”, “Полярна весна”, “Єгипетська піраміда”, “Улугбек”, “Скарби” тощо. Останній твір складається з 5 строф (7+6+6+4+3), але заключні два рядки римуються суміжно, додаючи текстові більш гармонійного завершення.

Напівбілий вірш у творчості поета спирається на традиції фольклору: “Біла ворона” – 4 (bada hks...), 12-складник. Але зустрічаються в даній модифікації й канонічні метричні форми з царини силабо-тоніки: “Балада про свободу” 6 (bada hks...), Я4.

У доробку поета наявні вишукані тріолети: “Тріолет” (“Розщебетався цвіт мімози...”) Я4, “Тріолет” (“Не смійся, враже, час розсудить...”) Я4.

Василенків диптих “Ронделі” репрезентує цю досить рідкісну форму в сучасній поезії: “Хоробрі вої йдуть рядами...” та “Ростить, мої орли-сини...” (в обох віршах Я4).

Дещо модернізований гекзаметр використовує автор у диптиху, який так і називає: “Гекзаметри”.

Л. Федоровська, розглядаючи Василенкові тексти періоду сталінських репресій, відзначила: “Гіркий і мужній досвід довгих табірних років відбився у “соловецькому” циклі сонетів” [11, с.61]. Маються на увазі твори “Соловецький монастир”, “Дядьки”, “Пристань міста Кем”, “Микола Зеров”, “Соловецький музей-заповідник”. Пізніше автор поповнив свій сонетарний доробок текстами “1933”, “Чорнобильське лихо”, “Народна скорбота”, “Хто там?” та ін.

Сонети М. Василенка мають різну структуру: “Соловецький монастир” (Я5, baba cdcd eeh iih – на чотирьох окситонних і трьох парокситонних римах); “Дядьки” (Я5, abba abba dcc dcd – на двох окситонних і двох парокситонних римах), “Пристань міста Кем” (Я5, baba baab dcd see – на трьох окситонних і двох парокситонних римах), “Соловецький музей-заповідник” (Я5, abab abab ccd eed – на трьох окситонних і двох парокситонних римах), “Чорнобильське лихо” (Я5, abab baab ccd ccd – на двох окситонних і двох парокситонних римах), “Народна скорбота” (Я5, abab abba ccd eed – на трьох окситонних і двох парокситонних римах), “Атака”, “Микола Зеров”, “Притча про мовчання”, “Благовісний дух” (Я5, baab baab ccd eed – на трьох окситонних і двох парокситонних римах), “Надвечірній сонет” (Я5, abab abba ddc hhc – на двох окситонних і трьох парокситонних римах), “У сніговому полоні” (Я5, abba abba ddc hhc – на двох окситонних і трьох парокситонних римах) тощо. Якщо названі сонети побудовані за схемою 4+4+3+3, то твір “Лист” має структуру 8+6. У поета наявні спроби сонетарних циклів, наприклад, диптих: “Колгоспний тік” (“З весни ішли дощі поперемінно...”, “До міста збіжжя вивезли з токів...”).

Чимало у доробку поета верлібрових структур: “Небовий ключ”, “Земля Оріани”, “Геростратове начиння”, “Втрачений рай”, “Соломія Крушельницька”, “Дошові луни”, “Сутність”, “Птахи” та ін. Наприклад, в останньому з названих творів, послуговуючись вільним віршем, М. Василенко так характеризує пернатих: “Птахи – інтерпретатори мови дерев, / їхніх радощів і сокровених мрій. / І коли б не птахи, / загинули б дерева, / бо їм

мовчання – / це ганебна смерть” [6, с.131].

Фольклорні розміри у творчості співця досить розмаїті: у поезії “Слідами народної думи (Маруся Богуславка)” автор репрезентує народнопісенний 11-складник (“Гей, хлопці-бранці, який рік в неволі?”) і 12-складник (“Запитай, Марусе, у нашої доли”). Стилізуючи поезію також під народну думу, М. Василенко насичує текст візуальними її ознаками (різними за довжиною рядками), а також дієслівними римами та повторами: “Треба ж було треба ніченьки чекати; / треба ж було треба вам не поспішати” [6, с.67]; “...В неволю забрали, / до рейху погнали, / на торговицях ними торгували” [6, с.68]; “Гей, братів з неволі швидко визволяли, / Чужаниць колючим віхтем вимітали” [6, с.68]. Твір завершується характерним для дум фіналом-славнем: “І хвала, і слава, / слава партизанів, повік не помре, не поляже. / Не помре, / Не поляже!” [6, с.68].

Вірш “Катерина Білокур”, присвячений народній мисткині, автор стилізує під фольклор і в плані образності, і щодо метрики. Він використовує то 13-складник із 12-складником (7+6)+(6+6): “Ой летіла, летіла / птаха білокрила, / у саду на вишині / спозаранку сіла” [2, с.100], то послідовно вживає 12-складник: “Назбираю цвітків, намалюю розмай – / Ото втіха моя, ото Божий мій рай” [2, с.101]. У присвяті “Онукові” М. Василенко послідовно послуговується 11-складником (6+5)+(6+5): “Ти військо хоробре своє поведеш / І шоломом з Дону води зачерпнеш” [2, с.18], а в творі “Гуси-лебеді” – 12-складником (6+6)+(6+6): “Повертались гуси, / гуси із весною, / їхнє гелготання чути над рікою. / Ой хоча б ти, весно, / весно, в сні ясному / повіла, де милий, що нема додому” [7, с.14].

Речитативним віршем репрезентовано твори: “Князь Дмитро Вишневецький”, “Кошовий отаман Кость Гордієнко” тощо. Наприклад: “Але князь Дмитро Вишневецький / плював на трон турецький, / на золото ханське, / на шляхетство царське. / Йому випала доля-клопіт: / від темної сили захищати хлопа...” [6, с.80]. Ця ж тенденція помітна у фантазмагорії “Комета Галлея”: “І полетіла комета / на догоду Богу / в незвідану дорогу” [5, с.191], або “Що то за морока? / Чия планета синьоока? / Якщо світ не має дна / то звідки вона? // Що їсть? / Що п'є? / І сотворіння воно чие? / Дай / думає / спускається / нижче / і придивлюся ближче” [5, с.195], або “Комета Галлея / свій хвіст піджала / перечити не стала // Як небесна добра сила / пробачення попросила” [5, с.196]. Але такі вкраплення в творі М. Василенко часто перемежуює з верлібровими структурами: “А космічний ненажерливий / Молох / якому в носі війною крутить / як вовк / зубами клацає / на цвинтарі мертвих зірок / під балалайку танцює / Юпітерові сокиру Немезіди / подає / із туманності / де Макар телят не пасе / задля бедламу / зелених плутончиків надсилає” [5, с.193], або “Гуде / божеволіє галактика / Вітер з гарячих голів / поселенців космосу / останній розум / видмухує // Хтось плаче / хтось сміється / а хтось виряченими очима / немов теля на нові ворота / на отой рейвах дивиться / і тетеріє” [5, с.194]. Відтак у фантазмагорії дивно переплітаються різні версифікаційні стихії, ніби підкреслюючи непередбачуваність/прогнозованість того хаотичного/прорахованого “бедламу”, що твориться на наших очах.

“Балада про сум” у поета подана за схемою: 4 (baba) X4, але в ній легко простежується фольклорний 12-складник (7+5)+(7+5).

Часто митець використовує різнострофні тексти: “Хлоп'ятко”, “Тихий зек” (6+4); “Майбутні гони України” (8+4); “Закриті партійні збори” (4+6+10+4); “Споглядання”, “Запитання без відповіді”, “Яструб розбою”, “До музи”, “Чого б ото?” (4+4+2); “Час” (4+4+4+6); “Ешафот” (8+8+8+8+6); “Поклик” (5+2).

Поліметричні тексти в доробку М. Василенка засвідчують і його прагнення до експериментів, і водночас бажання не забувати про набутки минувшини. Такі структури найрізноманітніші: у вірші “Музей просто неба” поряд із канонічними силабо-тонічними катренами (abab, Я4; abba, Я4) використовується верлібр і фольклорні 12- і 13-складник.

“Поезія Миколи Василенка, – стверджує Л. Федоровська, – природно вкорінена у національно-українській традиції, звідки, до речі, бере початок і притаманна поетові культура віршування. А кровний зв'язок з фольклорно-народною мовною стихією боронить творчість М. Василенка від рафінованості – виразно помітне у ній тяжіння до інтелектуально-філософського світоосягання не висушує проте живе слово поета, не позбавляє його безпосередньої оповідної невимушеності” [11, с.62].

Строфіка і метрика поезій М. Василенка засвідчує високий рівень його версифікаційної майстерності, тонке відчуття законів мистецтва слова. Уроки, взяті ще на зорі літературної діяльності від таких метрів, як М. Рильський, Г. Кочур, далися взнаки. Тож художній світ М.

Василенка-поета і в плані змісту, і в царині техніки вірша причаровує і дивує, дарує творчі знахідки та бажання знову й знову мандрувати його ліричними галактиками.

Література

1. Антонишин С. Очна ставка з істиною. *Київ*. 2001. № 3-4. С.143-144.
2. Василенко М. Архітектура планиди: поезії: вибране / передм. Д. Павличка. К. – Херсон : Просвіта, 2004. 187 с.
3. Василенко М. Жменя дощу: поезії / передм. І. Немченка. Сімферополь: Таврія, 1999. 223 с.
4. Василенко М. Катреновий телескоп : збірка віршів / передм. І. Немченка. Херсон: Айлант, 2014. 255 с.
5. Василенко М. Комета Галлея: фантазмагорія. *Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): літературно-науковий збірник: випуск 12*. К.–Херсон: Просвіта, 2016. С.191-196.
6. Василенко М. Небовий ключ: поезії / передм. Лади Федоровської. *Пузиренко В. В. Живі дощі; Василенко М. О. Небовий ключ: поезії; Давыдов В. Д. Старые звезды: стихи*. Сімферополь: Таврія, 1990. С.59-150.
7. Василенко М. Очна ставка: поезії / передм. Г. Кочура. Сімферополь: Таврія, 1990. 223 с.
8. Василенко М. Тавровані зоряниці: поезії / передм. В. Загороднюка; А. Кичинського. Херсон, 2011. 351 с.
9. Крат А. Поетика вільного вірша в інтерпретації Миколи Василенка. *Микола Василенко: літературні розвідки, бібліографічні нариси / уклад. А. Крат; обклад. С. Курак; відпов. за вип. А. Бардашевська*. Херсон, 1996. 36 с.
10. Параскевич П. Катрени: роздум-презентація. *Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): літературно-науковий збірник: випуск 12*. К.–Херсон: Просвіта, 2016. С.291-294.
11. Федоровська Л. “Давноминулих днів пекуча рана”. *Пузиренко В. В. Живі дощі. Василенко М. О. Небовий ключ. Давыдов В. Д. Старые звёзды*. Сімферополь: Таврія, 1990. С.61-62.

Немченко І. Строфіка та метрика поезії Миколи Василенка. *Вісник Таврійської фундації (Осередку вивчення української діаспори): літературно-науковий збірник: випуск 17*. Херсон: Просвіта; ПП Вишемирський В. С., 2020. С.20-27.